

ธรรมะของชาวบ้าน

ป. อังศุมาลิน

กิดจนต้น

ครั้งหนึ่ง ยังไม่นานเท่าไรนัก คณะนิสิตมหา-
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ไปคุุและศึกษาโบราณ
วัตถุ ที่อำเภอสูงเนิน และอำเภอฟิมาย จังหวัด
นครราชสีมา โดยการนำของอาจารย์จิต บัวบุศย์
อาจารย์บรรยายศิลปและโบราณคดี ที่มหา-
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข้าพเจ้ามิได้เป็นนิสิต
แต่อาศัยไปกับนิสิตด้วย เข้าทำนองเป็นเปรตใน
พวกปราณู นักรถสาย ๒๔ ของบริษัทไทย
ประคิษฐ์ โดยการเหมาไป อากักรนั้น
ครั้งหลังครั้งต้น ตามประสาของคนที่เข้าพวกฝึก
หรือฝึกชุกกับพวก จึงได้แกกิด กิด กิดด้วย
ไม่รู้จะสนทนอะไรกับใคร พอรถจอดก็ตรง
ทางแยกเข้าอำเภอสูงเนิน ก็ตื่นจากภวังค์ ลืมตา
ขึ้นเห็นป้ายแผ่นบะเรื่อ เค้นตระหง่านอยู่ริมทาง
ในป้ายนั้นมีหนังสือเขียนไว้ว่า “จงทำดี จงทำดี
และจงทำดี” ข้าพเจ้าคิดว่า คงจะเป็นป้าย
โฆษณาชวนคิดหนึ่ง ซึ่งสมมติชื่อขึ้นว่า ยาจงทำดี
แต่กิดต่อไปว่า มิใช่ป้ายโฆษณาชวนชานแน่ เพราะ
ไม่มีบอกสรรพคุณ คงจะเป็นคำเตือนสติมากกว่า
เป็นยาเร็วหาย แต่เอ๊ะ ถ้าเป็นคำเตือนสติหรือ

คำขวัญ ทำไมจึงมีถึง ๓ ประโยค แต่ละประโยค
เป็นเชิงบังคับ

กิด กิด กิดต่อไป จนรถวิ่งออกจากทางแยก
ตรงไปตัวอำเภอสูงเนิน ก็ยังกิดไม่ออก บอก
ไม่ถูกว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น รถวิ่งไปจนถึง
ทางรถไฟสายบ้านภาชี-นครราชสีมา คณะนิสิต
ที่ไปศึกษาโบราณคดี ต่างก็ลงจากรถ ตรงไปยัง
เมืองเก่า ระยะทางเดินไปกลับประมาณ ๘ กิโลเมตรเห็นจะได้
ที่ใช้วิธีประมาณ เพราะมิได้นำ
เครื่องวัดระยะทางไปด้วย อาจารย์จิต บัวบุศย์
ก็บรรยายวิชาความรู้ต่าง ๆ ด้วยเครื่องขยายเสียง
สนามให้บรรคานิสิตฟัง ข้าพเจ้าก็ฟัง ฟัง ฟัง
แต่ไม่รู้เรื่อง เพราะไม่เคยได้ศึกษามา แต่แสดง
ท่าทีว่าสนใจ และเข้าใจ โดยดิ่งกระตาะที่ติดไป
ออกมาบันทึกไปตามประสาคนใจลอย หรือลอยใจ
ไปทางอื่น ใช้เวลาศึกษาซากเมืองเก่าประมาณ
๓ - ๔ ชั่วโมง ก็พากันกลับมายังรถต่อไป
อำเภอฟิมาย ระยะทางไกลโข ถ้าเดิน แต่ไป
กับรถดูเหมือนว่าไม่สู้จะไกลนัก หรือจะเป็น

เพราะข้าพเจ้าคิด คิด คิดก็ไม่ทราบ ที่รู้สึกว่าจะ
ไม่ไกล

ลองภาวนา แบบพระภิกษุเจริญกรรมฐาน คำว่า
“จงทำดี จงทำดี และจงทำดี” ก็ไม่เห็นเกิด
อะไรขึ้น จึงเปลี่ยนวิธีการใหม่แบบขี้เมาบ้างว่า
“จงทำดี จงทำดี และจงทำดี” คิดก็ยังไม่เกิด
อะไร จึงลองเปลี่ยนเป็นแบบทหารให้ขึงขัง
บ้างว่า “จงทำดี จงทำดี และจงทำดี” ก็พอ
จะเข้าท่าหน่อยว่า เป็นการเน้นคำให้หนักแน่น
แล้วข้าพเจ้าก็หลับตาคิดต่อไป จนกระทั่งจิตเข้า
สู่วังวังก้อย ข้าพเจ้าอยากจะทำอะไร ก็เอาศีรษะ
พิงกับพนักอิงเก้าอี้ข้างหน้า คิดว่าใช้เวลาว่างให้
เป็นประโยชน์กับร่างกายเสียบ้าง เพราะตอน
กลางคืนก่อนที่จะเดินทางไปไหน นอนไม่ค่อยจะ
หลับ กลัวว่าจะไปไม่ทันเวลานัดพร้อมกันบ้าง
คิดวางแผนโครงการว่าจะทำอะไรบ้าง จึงต้องใช้เวลา
พักผ่อนขณะเดินทางนั่นเอง เกือบจะเป็นนิสัย
ประจำตัวข้าพเจ้าก็ว่าได้ พอถึงลงไปนิตหน่อย
คล้ายกับมีคนชรามากระซิบบอกว่า

“ลูกเอ๋ย คิดสิ่งที่ไม่เป็นเรื่อง คิดจะทำให้เป็น
เรื่องจนได้ มีใครบ้างเอ๋ยที่คิดอย่างเธอ การ
คิดมากก็จะกลายเป็นส่วนของความบ้า อย่างนะ
อย่าคิดจะคิดว่า เธอคิด เธอได้ทำอะไรขึ้นมา เอา
เวลาไปสนทนาปราศรัยกับเพื่อนๆ ดีกว่า จะได้
ข้อคิดหลายแง่หลายมุม อย่างนะ อย่างคิด”

ข้าพเจ้า ตกใจสะกึ่ง สัมผัสชั้นมองหากคนชราผู้นั้น
แต่ไม่เห็น เพราะเป็นอากาศธาตุ นึกว่าเป็น
เรื่องของความฝัน จึงพับศีรษะลงกับพนักอิง
แล้วจึงหลับต่อไป เสียงเค็มนั้นแว่วมาก้องอยู่
ที่โสตประสาทอีกว่า

“เธอคิดจะเอาความจริงอันนั้นไปไหน และจะ
เอาไปทำอะไร แม้ความจริงเอง เธอก็รู้ยาก
ยากจนกระทั่งไม่รู้ว่าจะอะไรจริงอะไรไม่จริง เพราะ
ความจริงมันมีอยู่หลายจริง ก็จริงตามคำที่พูด
จริงตามที่สัมผัสขึ้น จริงตามความนึกเห็น
จริงอย่างแท้จริง”

ข้าพเจ้าสะกึ่งผงกศีรษะขึ้นเป็นครั้งที่สอง “เอ๊ะ
มันอะไรกัน จริงมันก็เรื่องที่ไม่เท็จ จะต้องไป
คิดทำไมอีก แต่ก็ไม่น่าคิดอยู่เหมือนกัน เพราะ
ไม่รู้ว่ามันจริงแบบไหน คนนั้นทำจริง คนโน้น
พูดจริง คนนี้โกหกจริง มันก็มีหลายจริงอย่าง
ว่า” ข้าพเจ้าคิด “ถ้าตัดคำท้ายของจริงสี่จริง
นั้นออก ก็จะเป็น จริง - จริง - จริง - และจริง
มันก็คล้ายกับคำว่า จงทำดี จงทำดี และจง
ทำดี” ข้าพเจ้าคิดฝันต่อไป “จริงอย่างแท้จริง
นั้นน่าจะตรงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่
เรียกตามภาษาชาววังว่า “จตุราริยสัจ” ผิดแยก
เป็นเรื่องของความนึกฝัน”

เอาละ ข้าพเจ้าลองมาคิดเปรียบเทียบคำพูดของ

คนชรา กับปัญหาที่ข้าพเจ้ากำลังคิดขบอยู่ไม่แตก
สักทีนั้น จริงที่คนชราพูดนั้นน่าจะเป็น ดังนี้

จริงตามคำที่พูด น่าจะตรงกับ วาจาสุจ
จริงตามที่สมมติขึ้น อาจตรงกับ สมมติสุจ
จริงตามความคิดเห็น คงไม่ผิดจาก ธรรมสุจ
จริงอย่างแท้จริง คงจะได้แก่ ปรมัตถสุจ

หันกลับมาคิดเรื่องเดิมคู้บ้าง ทดลองเติมคำบ้าง
เปลี่ยนคำเสียบ้าง เป็น "จงทำดีทางกาย จง
ทำดีทางวาจา และจงทำดีทางใจ" และทดลอง
เปลี่ยนคำคู้บ้าง เป็น "จงทำดี จงพูดดี และจง
คิดดี" ดังนี้ ก็ตรงกับหลักธรรมของพระพุทธเจ้า
ชื่อว่า กุศลกรรมบท ๑๐ โดยแยกออกเป็นดังนี้

๑. กุศลกรรมที่เป็นไปทางกาย ๓ คือ

๑.๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์

๑.๒ เว้นจากการลักทรัพย์

๑.๓ เว้นจากการผิดประเวณี

๒. กุศลกรรมที่เป็นไปทางวาจา ๔ คือ

๒.๑ เว้นจากการพูดเท็จ

๒.๒ เว้นจากการพูดส่อเสียด

๒.๓ เว้นจากการพูดคำหยาบ

๒.๔ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

๓. กุศลกรรมที่เป็นไปทางใจ ๓ คือ

๓.๑ ไม่อยากได้ของเขา

๓.๒ ไม่พยาบาทปองร้ายเขา

๓.๓ ไม่เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

ความผิดจะถูกผิดประการใดนั้น ไม่สามารถจะ
ทราบได้ ผู้อ่านจงลองฝันคู้บ้าง แต่อย่าให้
เหมือนอย่างข้าพเจ้า